

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

Кафедра логопедії

**Інструктивно-методичні матеріали
до практичних занять**

з дисципліни: *Логопедичні технології*

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 016 Спеціальна освіта

Освітньо-професійна програма: Спеціальна освіта (Логопедія) другий
(магістерський) рівень

Мова навчання: українська

Розробник:

к.п.н., доцент

Л. Л. Стахова

РОЗДІЛ 1 ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЛОГОПЕДА

Практичне заняття № 1

Тема. Сутність педагогічної технології.

Мета: висвітлити основні поняття, сутність педагогічної технології, уточнення знань щодо класифікацій педагогічних технологій.

Література:

1. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.

2. Тимченко Р., Іващенко А. Теоретичний аналіз поняття «педагогічні технології» в контексті освітньої діяльності. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2021. №1(13). С. 345-358.

3. Янкович О. І., Гичка В. П. Педагогічні технології в закладі дошкільної освіти: реальність чи вимисел учених? *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2020. Вип. 1 (46). С. 148–152.

4. Маланюк Н. М. Інноваційні педагогічні технології у професійній освіті. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020 р. № 70, Т. 3. С.113-118.

5. Яковенко А. О. Інноваційні технології для підвищення якості проведення логопедичних занять в сучасних умовах загальноосвітнього простору. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. Вип. 27. С. 231-234.

Критерії оцінювання:

відповідь на теоретичне питання – 1-2 бали;
виконання практичного завдання – 1-3 бали;
завдання для самостійного виконання – 2-3 бали.

Теоретичні питання

1. Поняття педагогічної технології.
2. Класифікація педагогічних технологій.
3. Інноваційність як ознака сучасності.
4. Сутність педагогічної інноватики.

Практичне завдання

1. Надати приклади до різних груп інновацій в освіті.
2. Створити презентацію «Сутність педагогічної технології».

Питання для самостійної роботи

1. Результати педагогічної творчості.

Практичне заняття № 2

Тема. Звуковимовні та акустичні характеристики усного мовлення.

Мета: висвітлити звуковимовні та акустичні характеристики усного мовлення.

Література:

1. Розвиток українського мовлення у дошкільників. Програма-довідник для дошкільних закладів з українським мовним режимом / Укл. Н. Я. Дзюбишина-Мельник. – К., 1991.

2. Український лінгвістичний портал «Словники України» on-line: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

3. Богущ А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник / За ред. А. М. Богущ. Друге видання, доповнене. К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. 704 с.

4. Шеремет М. К. Логопедія : підручник. 5-те вид. Київ : Слово. 2018. 856 с.

Критерії оцінювання:

відповідь на теоретичне питання – 1-2 бали;

виконання практичного завдання – 1-3 бали;

завдання для самостійного виконання – 2-3 бали.

Теоретичні питання

1. Звуки мовлення як умовні рефлекси.
2. Характеристика та артикуляція звуків.
3. Дихання як загальна мовленнєва навичка.
4. Роль голосу в творенні звуків.
5. Темпо-ритмічна організація мовлення.
6. Інтонаційна характеристика мовлення.

Практичне завдання

1. Створити картки «Характеристика звуків».
2. Скласти схему «Акустична характеристика мовлення».

Питання для самостійної роботи

1. Виразність мовлення.

Практичне заняття № 3

Тема. Анатомо-фізіологічні механізми мовлення.

Мета: закріплення знань щодо анатомо-фізіологічних механізмів мовлення.

Література:

1. Шеремет М. К. Логопедія : підручник. 5-те вид. Київ : Слово. 2018. 856 с.

2. Лопатинська Н.А. Неврологічні основи логопедії. Курс лекцій / Н.А. Лопатинська. К. : Видавничий дім «Слово». 2017. 152с.

3. Анатомія, фізіологія та патологія органів слуху і мовлення : навч. посібник для студ. ф-ту дошк. та корекц. освіти / уклад. Н. П. Голуб. Умань : Візаві, 2015. 116 с.

Критерії оцінювання:

відповідь на теоретичне питання – 1-2 бали;

виконання практичного завдання – 1-3 бали;

завдання для самостійного виконання – 2-3 бали.

Теоретичні питання

1. Поняття мова та мовлення. Мовлення як продукт психічної діяльності людини та результат складної взаємодії різних мозкових структур.
2. Центральний мовленнєвий апарат.
3. Периферичний мовленнєвий апарат
4. Участь дихального, голосового та артикуляційного відділів в утворенні мовлення.

Практичне завдання

1. Написати есе «Мова та мовлення: соціальне та індивідуальне».

Питання для самостійної роботи

1. Вчення Павлова про сигнальні системи.
2. Блоки головного мозку.

Практичне заняття № 4

Тема. Мовленнєвий онтогенез.

Мета: висвітлити етапи розвитку складових мовлення в онтогенезі.

Література:

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. Львів, 1990.
2. Богущ А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник / За 4ед.. А. М. Богущ. Друге видання, доповнене. К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. 704 с.
3. Богущ А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. К.: Видавничий Дім «Слово». 2004.
4. Калмикова Л.О. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку : монографія. Київ : Фенікс, 2008. 497 с.
5. Савінова Н. В. Формування мовленнєвої діяльності в онтогенезі. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. Випуск 22 : зб. наук. праць. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. С. 233-238.

Критерії оцінювання:

- відповідь на теоретичне питання – 1-2 бали;
виконання практичного завдання – 1-3 бали;
завдання для самостійного виконання – 2-3 бали.

Теоретичні питання

1. Розвиток мовлення дітей раннього віку.
2. Розвиток мовлення дітей молодшого дошкільного віку.
3. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Практичне завдання

1. Створити презентацію «Розвиток мовлення в онтогенезі».
2. Написати есе «Передумови розвитку мовлення в дитини».

Питання для самостійної роботи

1. Сенситивні періоди мовленнєвого розвитку.

РОЗДІЛ 2

ЛОГОПЕДИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Практичне заняття № 5

Тема. Технології логопедичного обстеження.

Мета: висвітлити сутність та зміст технологій логопедичного обстеження.

Література:

1. Логопедія. Підручник / За ред. М.К.Шеремет. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 672 с.
2. Голуб Н. М., Потамошнєва О. М., Хребтова Н. П. Диференційна діагностика мовленнєвих порушень: Методичні рекомендації з курсу «Логопедія». Х.: ХНУ імені Г.С. Сковороди, 2007.
3. Плещук С. В. Скринінгове нейропсихологічне дослідження дітей дошкільного віку. Кам'янець-Подільський, 2013.
4. Баскакова О. Ф. Раннє виявлення і профілактика мовленнєвих порушень у дітей / О. Ф. Баскакова // Таврійський вісник освіти. – 2015. №2(50). – Частина I. – с.70.
5. Хоменко С.О. Етіологія мовленнєвих порушень у дітей раннього віку / С.О. Хоменко // Науковий часопис. Корекційна педагогіка. Режим доступу до ресурсу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nchnpu_019_2014_26_53.pdf
6. Шеремет М. К. Логопедія. Підручник / М. К. Шеремет. – К.: ВД «Слово», 2014. – 675с.
7. Артюшков І. В. Аспекти дослідження внутрішнього мовлення. Філологічні науки. 1997. № 4. С. 66–75.

Критерії оцінювання:

- відповідь на теоретичне питання – 1-2 бали;
- виконання практичного завдання – 1-3 бали;
- завдання для самостійного виконання – 2-3 бали.

Теоретичні питання

1. Мета та завдання логопедичного обстеження.
2. Напрями логопедичного обстеження при різних мовленнєвих порушеннях.
3. Особливості логопедичного обстеження осіб з різними мовленнєвими порушеннями, осіб різних вікових категорій.
4. Аналіз результатів обстеження.
5. Диференційна діагностика мовленнєвих порушень.

Практичне завдання

1. Скласти протоколи логопедичного обстеження при різних мовленнєвих порушеннях.

Питання для самостійної роботи

1. Складання мовленнєвих карт.

Практичне заняття № 6

Тема. Технології корекції фонетико-фонематичних процесів.

Мета: висвітлити сутність та зміст технологій корекції фонетико-фонематичної складової мовлення.

Література:

1. Логопедія. Підручник / За ред. М.К.Шеремет. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 672 с.

2. Рібцун Ю. В. Формування фонологічного компоненту мовленнєвої діяльності у дітей за умов нормального та порушеного онтогенезу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: зб. наук. пр.* К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. С. 219–222

3. Пінчук Ю. В. Основи методики виховання правильної вимови звука при дислалії // Педагогіка та методики: спеціальний збірник наукових праць / Ю. В. Пінчук. – К., 2000. – С. 43-49

Критерії оцінювання:

відповідь на теоретичне питання – 1-2 бали;

виконання практичного завдання – 1-3 бали;

завдання для самостійного виконання – 2-3 бали.

Теоретичні питання

1. Етапи корекції звуковимови.
2. Способи постановки звуку.
3. Особливості корекції звуковимови при різних мовленнєвих порушеннях.
4. Розвиток фонематичних процесів.
5. Формування звуко-складової структури слова.

Практичне завдання

1. Визначити способи та методи постановки звуків при різних порушеннях звуковимови.
2. Підібрати дидактичний матеріал для формування складової структури слова.

Питання для самостійної роботи

1. Організація та проведення артикуляційної гімнастики.

Практичне заняття № 7

Тема. Технології формування мовленнєвого дихання, корекції голосу, інтонаційної виразності мовлення, темпо-ритмічної організації усного мовлення при різних порушеннях вимовної сторони мовлення.

Мета: висвітлити сутність та зміст технологій формування мовленнєвого дихання, корекції голосу, інтонаційної виразності мовлення, темпо-ритмічної організації усного мовлення.

Література:

1. Логопедія. Підручник / За ред. М.К.Шеремет. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 672 с.
2. Рібцун Ю. В. Ігри для ротика : вправи на розвиток мовленнєвого дихання. *Дошкіль. Виховання*. 2007. № 4. С. 28–29.
3. Арнаутова Л.В. Корекція заїкання у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць*. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори. 2017. Вип.9. Т.1. с.5.
4. Кравченко А. І., Скачедуб Н. М. Корекція заїкання засобами комплексної фізичної реабілітації: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 178 с.

Критерії оцінювання:

- відповідь на теоретичне питання – 1-2 бали;
- виконання практичного завдання – 1-3 бали;
- завдання для самостійного виконання – 2-3 бали.

Теоретичні питання

1. Технологія формування почуття ритму.
2. Корекція просодичних компонентів мовлення.
3. Сучасні технології формування мовленнєвого дихання.
4. Технологія формування навичок раціонального голосоподання і голосоведіння.
5. Особливості роботи над інтонаційною стороною мовлення
6. Використання логоритміки.

Практичне завдання

1. Визначити етапи формування просодичних компонентів мовлення.
2. Підібрати дидактичний матеріал для формування мовленнєвого дихання.

Питання для самостійної роботи

1. Аутогенне тренування в системі логопедичних занять.
2. Арт-терапія у формуванні навичок мовленнєвої саморегуляції.

Практичне заняття № 8

Тема. Технології формування лексико-граматичної складової мовлення та розвитку зв'язного мовлення.

Мета: висвітлити сутність та зміст технологій формування лексико-граматичної складової мовлення та розвитку зв'язного мовлення.

Література:

1. Логопедія. Підручник / За ред. М.К.Шеремет. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 672 с.

2. Горбунова Н. В. Ігрова діяльність як засіб розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників. Теорія та методика навчання та виховання. 2012. Вип. 31. С. 44-56.

Критерії оцінювання:

- відповідь на теоретичне питання – 1-2 бали;
- виконання практичного завдання – 1-3 бали;
- завдання для самостійного виконання – 2-3 бали.

Теоретичні питання

1. Технології збагачення та активізації словника.
2. Технології формування, розвитку та корекції граматичного складу мовлення при різних мовленнєвих порушеннях.
3. Технології розвитку зв'язного мовлення при різних мовленнєвих порушеннях.

Практичне завдання

1. Визначити послідовність формування граматичних категорій.
2. Визначити прийоми збагачення та активізації словника в дітей та дорослих.
3. Створити схеми для складання речень.

Питання для самостійної роботи

1. Розвиток комунікативної функції мовлення в дітей та дорослих при афазії.

Практичне заняття № 9

Тема. Технології корекції порушень писемного мовлення.

Мета: висвітлити сутність та зміст технологій корекції порушень писемного мовлення.

Література:

1. Логопедія. Підручник / За ред. М.К.Шеремет. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 672 с.
2. Прищепа О. І. Формування графічних навичок письма - необхідна умова розвитку писемного мовлення. *Початкова школа*. 2007. №9. С.3.
3. Голуб Н. Науково-теоретичні засади досліджень писемного мовлення та його порушень. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2012. Вип. 21. С. 58–63.
4. Грінченко О. В., Покотильська М.М., Філоненко Т. Я. Подолання дислексії та дисграфії в учнів початкових класів: Навч. посібник. Городище. 2010. 32 с.
5. Дислексія, або коли мозок «не влаштований» читати [Електронний ресурс] / А.С. Івашина // о.м.о. 2015. – Режим доступу: <http://www.chytomo.com/fetysh/disleksiya-abo-koli-mozok-nevlashtovaniy-chitati>.
6. Журавльова Л. С. Науково-теоретичний аналіз сутнісних відмінностей поняття «дисграфія». *Актуальні питання корекційної освіти*. 2017. Вип. 10. – С. 106-116.
7. Сєдих Н. О. Вчимося писати й говорити правильно. Поради логопеда. Х. : Вид.група «Основа». 2007. с. 107-111.

8. Тарасун В.В. Писемне мовлення: запобігання і корекція порушень. К : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. 150 с.

Критерії оцінювання:

- відповідь на теоретичне питання – 1-2 бали;
- виконання практичного завдання – 1-3 бали;
- завдання для самостійного виконання – 2-3 бали.

Теоретичні питання

1. Технології корекції порушень письма.
2. Технології корекції порушень читання.
3. Технології відновлення порушень писемного мовлення при афазії.

Практичне завдання

1. Підібрати дидактичний матеріал для корекції порушень письма.
2. Підібрати дидактичний матеріал для корекції порушень читання.

Питання для самостійної роботи

1. Методики навчання читання та письма.

Практичне заняття № 10-11

Тема. Технології «запуску» та активізації мовлення

Мета: висвітлити сутність та зміст технологій «запуску» та активізації мовлення.

Література:

1. Мартиненко І., Козачук Л. Інноваційні підходи в логопедичній роботі з безмовленнєвими дітьми. Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів. К.: ТОВ «ДІА», 2017. Вип. 1. С. 18-24.

2. Белкіна О. М. Алгоритм навчання немовленнєвої дитини раннього віку. Таврійський вісник освіти. 2017. № 2 (58).

Критерії оцінювання:

- відповідь на теоретичне питання – 1-2 бали;
- виконання практичного завдання – 1-3 бали;
- завдання для самостійного виконання – 2-3 бали.

Теоретичні питання

1. Обстеження дитини, яка не розмовляє.
2. Особливості корекційної роботи з дітьми, які не розмовляють.
3. Методики «запуску» та активізації мовлення.

Практичне завдання

1. Створити презентацію «Обстеження дитини, яка не розмовляє».
2. До однієї з методик «запуску» та активізації мовлення створити дидактичний посібник.
3. Визначити прийоми мотивації дітей до мовленнєвої діяльності.

Питання для самостійної роботи

1. Форми роботи з немовленнєвими дітьми.

Практичне заняття № 12-13

Тема. Інноваційні технології в логопедичній роботі.

Мета: висвітлити сутність та зміст інноваційних технологій.

Література:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. – 2-ге вид., доповн. К. : Академвидав, 2012. 349 с.
2. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології. Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. 212 с.
3. 1. Андросова В.М. Використання інноваційних технологій в роботі з дітьми-милогопатами старшого дошкільного віку для корекції вад звуковимови. Розкажіть онуку. 2004. № 10–11.
4. Бабич Н. М., Кібальна К. О., Мельніченко Т. В. Використання техніки орофасіальної міофункціональної терапії в логопедичній практиці. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (14 квітня) 2017 року, м. Суми. С. 39–42.
5. Галущенко В. І. Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 7, у 2 т. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006. 2016. Т.1. 452 с.
6. Марченко І.С. Сучасні логопедичні технології у подоланні мовленнєвих розладів у дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Логопедія : Науково-методичний журнал. 2011. N 1. С. 41–44.
7. Потапенко О. М. Масаж біологічно активних точок у корекційній роботі логопеда. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 24. С. 190–193.
8. Галущенко В. І. Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення / В. І. Галущенко // Актуальні питання корекційної освіти. 2016. №7. URL: <http://aqce.com.ua/download/publications/45/42.pdf/>
9. Інновації в дошкіллі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник на допомогу дошкільним працівникам // Авт.-упор.: Л. В. Калуська, М. В. Отрощенко. Мандрівець. 2010.
10. Дичок Т., Глеваська С. Розвиток комунікативної сфери дітей із загальним недорозвитком мовлення за допомогою пісочної анімації. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія.* Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006. 2017. Вип. 8.
11. Розвивальні ігри з водою та піском // Упоряд. Л. А. Шик, Н. І. Дикань, О. М. Гладченко, Ю. М. Черкасова. Х. : Вид. група «Основа», 2010.
12. Інновації в дошкіллі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник на допомогу дошкільним працівникам / Авт.-упор.: Л. В. Калуська, М. В. Отрощенко. Мандрівець, 2010.
13. Сучасні технології в освіті: Реком. бібліогр. покажч. Ч. 2./ [упоряд.: Моїсеєва І.П. , Пономаренко Л.О.]. К.: АПН України. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, 2006. 196 с.

14. Шеремет М., Загурська Г. Сучасні комп'ютерні технології в логопедичній роботі . Педагогіка та методики: спеціальні. Збірник наукових статей НПУ ім.М.П. Драгоманова. Випуск 1. К.:2001. С.183–192

Критерії оцінювання:

- відповідь на теоретичне питання – 1-2 бали;
- виконання практичного завдання – 1-3 бали;
- завдання для самостійного виконання – 2-3 балів.

Теоретичні питання

1. Здоров'язбережувальні технології.
2. Використання ІКТ на логопедичних заняттях.
3. Сенсорна інтеграція в логопедії.
4. Сучасні педагогічні технології в логопедії.
5. Нетрадиційні технології в логопедії.

Практичне завдання

1. Презентувати одну з інноваційних технологій (з використанням спеціального підготовленого дидактичного матеріалу).
2. Розробити одну гру з використанням ІКТ для дітей та одне завдання для дорослих.
3. Підготувати завдання з використанням 2-3 технологій для використання в логопедичній роботі.

Питання для самостійної роботи

1. Інноваційні технології відновлення мовлення при афазії.